

Zaključki posveta »Etika in družbene vrednote v politiki«

Kot izhodišče posveta je bilo izpostavljeno spoznanje številnih avtorjev, da je sodobna gospodarska, socialna, politična in ekološka kriza v prvi vrsti kriza etičnih vrednot. Reševanje gospodarske in drugih vidikov krize na dolgi rok ne bo učinkovito, če se ne bo hkrati spremenilo ravnanje ljudi tako na osebni kot tudi družbeni in še posebej politični ravni.

Tradicionalne etične in moralne norme ter sistem vrednot so se izoblikovali skozi zgodovino in omogočili razvoj civilizacije. Današnji razkroj teh norm in vrednot je v prvi vrsti povzročila ideologija neoliberalizma, ki kot temeljni cilj in s tem temeljno vrednoto postavlja maksimiranje dobička, kar je prevladujoč interes lastnikov kapitala. Pri tem se sklicuje na etično načelo osebne svobode in s tem utemeljuje pravico posameznika, da zasleduje in uveljavlja svoje interese na vsak način, ne da bi pri tem upošteval enake pravice drugih. Tak način uveljavljanja lastnih interesov je mogoč s pozicije moči (pravica močnejšega) in v nekonsistentnem normativnem sistemu. Temeljno etično načelo: »Stori drugim tisto, kar pričakuješ da bi drugi storili tebi« se je sprevrglo v načelo: »Drugim storim tisto, kar koristi meni«. Etično ravnanje pa zahteva poštenost, zanesljivost in enakovreden odnos do soljudi, pa tudi skrben odnos do okolja.

Potrebno je ponovno uveljaviti zgodovinsko potrjene etične in moralne standarde. **Ciljno izhodišče in s tem temeljna vrednota mora biti preživetje nacionalne skupnosti v svobodi in blagostanju.** To predpostavlja enakopravnost vseh članov skupnosti pri zagotavljanju njihovih pravic in dolžnosti, zagotavljanje njihove osebne in skupne svobode oziroma vsakršne neodvisnosti in zagotavljanje pogojev za ustvarjalno delo, ki omogoča gmotno in duhovno blagostanje. Politika mora udeležati predvsem ta cilj oziroma to temeljno vrednoto.

Nosilec etične zavesti, oziroma vesti, je posameznik, etična zavest pa se oblikuje v vzgojnem procesu. Zato je treba v vzgojno izobraževalni proces vrniti oblikovanje etične zavesti posameznika na osnovi splošno sprejetih etičnih in moralnih standardov. Mlade je treba vzgajati za človečnost. Osrednjo vlogo pri oblikovanju etične zavesti imajo družina in vzgojno izobraževalne ustanove. Če vzgoja v krogu družine posreduje otrokom predvsem etične norme in vrednote, ki so lastne staršem, pa morajo vzgojno izobraževalne ustanove pri svojem vzgojnem procesu dosledno upoštevati splošno sprejete etične in moralne standarde in vrednote. Le na tej osnovi oblikovane osebnosti bodo sposobne tvornega sožitja in sodelovanja za skupno dobro.

Vendar vsakdanje izkušnje skozi vso zgodovino kažejo, da samo pozivanje na etično zavest posameznikov ne zadošča, saj se vedno najde dovolj ljudi, ki splošno priznanih etičnih meril in vrednot pri svojem ravnanju nočejo ali tudi ne znajo upoštevati. Zato je treba take ljudi, zlasti tiste na odgovornih položajih in vodilnih družbenih funkcijah, motivirati za dosledno spoštovanje etičnih meril in vrednot. Zdi se, da je to motiviranost mogoče spodbuditi le tako, da je ravnanje posameznikov, skupin in institucij podvrženo na eni strani socialni kontroli (javno mnenje in civilna družba) in na drugi strani sodni presoji o tem, ali so spoštovane pravne norme, ki naj zagotavljajo uveljavljanje dogovorjenih splošno veljavnih etičnih in moralnih standardov ter vrednot.

Na tej točki pa se srečamo s pravno praznino. Ustava sicer z institutom prisege, ki jo ob nastopu funkcije izrekajo politični funkcionarji, zavezuje nosilce funkcij k spoštovanju etičnih norm skozi določilo, da morajo ti ravnati po svoji vesti. Toda etični in moralni standardi v normativnem sistemu niso definirani in tako zahteve za ravnanje »po vesti« pravno ni mogoče uokviriti. Zato taka prisega samo formalno zavezuje k odgovornosti.

Iz teh razlogov tista ravnanja, ki zadevajo pravice drugega oziroma skupne interese družbe, ne morejo biti prepuščene zgolj presoji osebne vesti. Kaže se potreba, da bi etične norme, ki zadevajo odnose med ljudmi na vseh ravneh dogajanja, preoblikovali v ustrezne pravne standarde, tako da bo mogoče objektivno presojati, ali se upoštevajo in njihovo neupoštevanje tudi sankcionirati. Kajti nujni del ukrepov, ki zagotavljajo spoštovanje načela zaupanja in izpolnjevanja obljub, je tudi kaznovanje.

Videti je tudi, da je treba v Sloveniji izoblikovati politično silo, ki bi krizo etike in družbenih vrednot obravnavala na tak način in iz teh izhodišč po demokratični poti uveljavljala rešitve, ki bi zagotavljale socialno pravično družbo.

Akcijska usmeritev:

Na osnovi teh spoznanj v Gibanju SINTEZA zastavljamo naslednji akcijski program:

1. Kot osnovo za preoblikovanje etičnih norm v ustrezne pravne standarde je treba sestaviti kodeks etičnih in moralnih norm. Pri oblikovanju kodeksa je treba izhajati iz zgodovinsko uveljavljenih etičnih načel in jih interpretirati z vidika aktualnih družbenih pojavov in procesov. Za oblikovanje kodeksa je treba oblikovati strokovno telo sestavljeno iz filozofov, teologov, sociologov, ekonomistov in pravnikov.

2. Tako oblikovan etični kodeks je treba v široki promocijski akciji predstaviti in pojasnjevati strokovni in širši javnosti in ga nato po najbolj demokratičnem postopku sprejeti kot obvezujoč dokument za ravnanje:

- na področju vzgoje in izobraževanja
- pri oblikovanju poslovnih odnosov
- v procesu sprejemanja političnih odločitev
- pri izbiri kandidatov za politične in druge javne funkcije
- in na vseh drugih relevantnih področjih javnega delovanja.

3. Pripraviti je treba projekt, v katerem bi ta etični kodeks preoblikovali v ustrezne pravne standarde ter z njimi po potrebi dopolnili, oziroma na njihovi osnovi spremenili obstoječo zakonodajo vključno z Ustavo. Obenem je treba vzpostavili mehanizem, ki bi v postopku priprave (in sprejemanja) novih zakonov zahteval in omogočal upoštevanje etičnega kodeksa.

Pri tem se zavedamo, da bo to zahteven in dolgotrajen projekt, ki ga razmeroma majhna skupina zanesenjakov ne bo mogla izpeljati. Zato bo treba k realizaciji tega projekta pritegniti vse, ki želijo in zmorejo pri njegovi uresnitvi aktivno sodelovati.